

IDAZTI BARIJAK

IDAZTIAK ETA OLERKIAK

TENE

Bi atal ditu idazti bikain onek. Lenengoan, emeretzi idazki dakaiz; bigarrenean, ogetiru olerki. Egilea, Tene, euskal idazle ta irakurle artean ezagun-ezaguna.

Idazki gaya, emakumeen eginbeafak dira. Idazlea emakumea dalarik, ziero aztertu daroaz bere idekoen eskubide ta eginbeafak, ta eskubide ta eginbeafok erabiltzetik uskuñtz edo erlejiñoari ta abefiari letofkiozan onurak. Adimen zolija, aldiz-aldiz sakona bere bai, oafmena, irudimen afgia ta gogo sutsu, emakumeen arteko gaitzez mindua, ta gaitz oneik osatzeko leyaz geñtua, agertzen ditu Tenek idazki mamintsu oneitan. ¡Ai! euskeldun neskatilak liburu au eskuarte balerabile! Gatz bako ipuin - idazti ustelkoak bastefera yaurti, ta emakume ta emakume kistañ zintzo izateko beaf dituen irakatsi sakon oneik gogoz artuko balitue!...

«Tene» olerkari «Tene» idazle baño samurago, estitsuago, goxoago da. ¡Oneik bai dirala olerkijak, alan be batzuk!

«Esan ene txoritxo
papaf gofiduna
¿zer da of zuaiztian
abesten dezuna?

¿zer esaten dezu?

Pozak ala samiñak
azaltzen dituzu?

Biotz-miñak daragiyo gure olerkariari. Baña ¿zelan eragin be? ¿Ez ete dozu noz-bait orbeltxotik pil-pil darion basitufitxoaren ots biguna entzun? Oren garbi-biguna da gure olerkariaren abestiya. Maitasuna abestu daroa. Poza ta samiña, baña poz ta samin biozkoi, garbi, gorengoak. Irakurri edozein olerki: *Amona*, *Muxua*, *Goruntz begira*, *Neskutz minduari*, *Gogo negaia*.

Emakumearen biotza ta emakume kistañaren biotza, beraz maitasun goriyen biak, Jaungoiko maitasuna ta ama-maitasuna izuri ditu Tenek olerki oneitan.

Ikusi eredutzat «Ama» deritxona. Olerkirik bikañenen onduan ipiñi leikela uste dogu.

zein mutiltxo polita
amatxok daukana!..
Ta nolako lo edera
egingo duana!

Ea ba, maitia... txasta!
seaska epelean...
orain estali ... jederki!
Ara ama zure uréan.

Bañan... begi argiak
maite, begitzen nazu!
onela... itxi leyua ta
laixter lo egingo-zu

Negar?...Ez dezu nai maite
amatxok gela iluntzerik?..
Ofa ba leyua iriki!
¡Joan *mumua* emenkik!

Ea polita, egin lo;
ama ementxe daukazu,
eta zuk lo egin daizun
berak abestuko dizu:
¡lo lo! maitetxua lo, lo.

Nekez bañan, loak artu du
nere biotzeko puxka;
orain nuan ixil-ixilik
neure lanak egitera.

Ai bañan... norik utzi beratu?..
Nola alde beronengandik?..
Gizajoa... lo dago ta
jene! iripaŕe egiten dit!

Tira, laztan bat emanda
nuan nere lanetara;
Ez....! obeto det ez eman,
bestela esnatuko da!

Leyua... onela... itxita...
nuan bai, nuan emendik...
bañan... ¡ze esnatu bear det
laztan bat emanagatik!
Poliki... poliki..., ba.... ¡p...a!
¡Ai!... Esnatu, zu, polita?
Ez laztana! Egin, lo, lo,
amatxok abestuko-ta:
¡lo, lo! maitetxua, lo, lo.

Itufondo'taf Jon.

EUSKEL - GAYAK

Unda'ren Itxoŕkunea

Itxaen soŕkuna edo Itxoŕkunea, biĀatutia, eler-
katzearen (*linguistica o ciencia de la lengua*,
erdz.) atala da. Uste-dogu, *Jaungoiko-Zale*'an,
ofetzaz, dagigun lana, onuratsuba dala; geure
idazkayak, aulak edo argalak, ixanaŕen: Gerni-
ka'ko batzaŕean, beste erabaki artian, *euzkel-Iz-*
tegija dagijala, erabaki zan. ¡Edeŕkiro! irabaki
ori, egoki-egokija, da. *Uskuŕtzea ta geure Euz-*
kerea, zabaltzeko, soŕtu ta irasi zan, *Jaungoiko*
-Zale, bazkunea; eta biarĕun au egiztutia, beren
elburu, nagosija ta bakara.

* * *

Bermeo'n *Unda-abixena*, dabe, sendi batzubeĀ.
Eta gura-edo dabe, euren itxoŕkunea jakin.

Īxendaŕtako abixen ori, azteŕkatu ezkeru, efe-
za dala-ta, nago,

Unda, *onda* tik datoŕala, uste-dogu. Eta *onda*
on-eta tik, be. *On*, ba, *un* dagijala, irakusteko,
aipidia daukagu. *ArtzaĀun* (*artza-d-on=la coli-*
na del pedregal, erdz.); abixen aunetan, *on*, *un*,
etan bijoŕtu da. Bai-dagi, *oin un*'etan: *Duñabei-*
tia-abixena, Orduña'ko irakastolean, neure mul-
til-lagunak eukan.

Beste atala, *Unda'rena*, da, daukagu. Ta, *eta*
tik datoŕala, da, ori, gauza jakina da, edonoren-
tzako. *N* igidin ostez, *t*, *d*'etan, biguŕtzen da.

Ara aipidiak: *Usinti = Usindi* (*estornudador*);
egon-ta, *egonda*.

Ikuŕpen aldetik, *Unda*-ixendun lekurik, ezta-
k gu, nun dagan; baña, bilduŕ бага osoro diño-
gu, *Unda'ren* itxoŕkunea auxe dala:

Unda, un-ta, un-eta = las colinas, erdz.

Albizuri'faŕ Serapin.